‘Het is niet normaal dat je als je bij de kapper moet wachten een glas wijn krijgt aangeboden’ - **Rob Bovens, L13**

NRC

LUX

08 Lunch met taalcoach Buffi Duberman
10 Mannen met een *man crush*
14 Zelf zuurkool fermenteren
19 Bas van Putten in ’n buitenaardse Subaru
20 Media en service

Zaterdag 6 februari & Zondag 7 februari 2016

FOTO ERIK KESSELS

Wie is ***die man*** naast mijn oma?

Zoeken naar familiegeschiedenis

Wie denk je ***dat je bent?***

Tienduizenden mensen graven via brieven, schoolrapporten en foto's in hun familiegeschiedenis. Zo maken ze een soort 'vriendenboek van dooien'.

tekst **Gemma Venhuizen** foto's **Erik Kessels**

De Nederlandse fotograaf Erik Kessels struinde 15 jaar lang vlooienmarkten en tweedehandswinkels af. Hij zocht er naar fotoalbums van onbekende mensen. Het boek dat hij ervan maakte, *Album Beauty*, is een ode aan het verdwijnende familiealbum. De tijd dat foto's schaars en bijzonder waren is voorbij. Familiekiekjes leven vaak alleen nog online en op een harde schijf.

Het was druk op de Dorpsweg 121 in Twisk, die ochtend in 1981. Het hele dorp was uitgelopen; present om de restauratie van de Nederlands Hervormde Kerk te vieren die na vijf jaar was afgerond. Maar ook om een uniek schouwspel bij te wonen: voor het eerst in de geschiedenis van Twisk zou een vrouw de windhaan op de kerkspits terugplaatsen. Vastberaden klom Trijntje Kay-Koster naar de torenspits; beneden klonk applaus, trompetgeschal en geklik van de camera van de dorpsfotograaf.

Voor even was ze de heldin van het dorp. Daarna raakte de gebeurtenis vergeten. Maar de huis-aan-huisbladfoto van Trijntje en de kerkhaan leeft voort: op de computer van Guda Kay (36). Een baby was ze, toen haar oma de heldendaad verrichtte. Toen Trijntje in 2005 stierf liet ze aan haar kleindochter een hele doos met familiepaperassen na en zette Guda het uitpluizen van de familiestamboom voort.

Guda is niet de enige. In Nederland zijn duizenden, zo niet tienduizenden mensen bezig met het natrekken van hun stamboom. Het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) heeft zo'n 10.000 vrienden, de Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV) ruim 8.000. Online zijn diverse gratis 'stamboomprogramma's' te downloaden, met namen als Aldfaer en MyHeritage. Ook buiten Nederland is genealogie populair: in het Verenigd Koninkrijk was afgelopen jaar het twaalfde seizoen te zien van *Who do you think you are*, waarin bekende Britten voor de camera op zoek gaan naar hun voorouders. De Amerikaanse website Ancestry.com krijgt 12 tot 15 miljoen zoekopdrachten per dag en de website Familysearch.org 35 tot 45 miljoen per dag. Voorouders opzoeken is een van de meest geliefde activiteiten op internet, schreef journaliste Lucia van der Post in de *Financial Times*: „alleen porno is populairder".

Grabbelton van genen

„Ooit was het een eenzame zoektocht door archieven en bibliotheken en langs afgelegen kerkhoven; nu ligt dankzij internet de drempel lager", zegt historicus en journalist Floor Bal (38). In 2014 publiceerde ze bij uitgeverij Spectrum *Het Grote Familieboek*, vol tips om twee eeuwen familiegeschiedenis (vijf generaties) te achterhalen. „Een soort vriendenboek voor dooie mensen dus. Want eigenlijk is het toch gek dat we maar zo weinig van onze voorouders weten, terwijl zij ons grotendeels hebben gemaakt tot wie we nu zijn: je bent een grabbelton van hun genen. Geschiedenis begint bij je thuis, bij je eigen familie."

Wie in zijn eigen familiegeschiedenis duikt, verdwaalt algauw in de enorme hoeveelheid voorouders. Bal: „Elke generatie neemt het aantal met een factor twee toe. Met zes generaties zit je op 64 mensen, met zeven op 128. Hoe dat nou kan, hoor ik weleens - als je zo een paar eeuwen terugrekent dan is het getal dat je krijgt veel hoger dan de werkelijke bevolking. Maar hoe verder je teruggaat, hoe meer dwarsverbanden er zijn tussen families. Vele generaties terug zijn jij en ik misschien ook familie van elkaar, en dus delen we deels onze stamboom."

Niet iedereen heeft tijd en zin om zelf zijn stamboom na te trekken. Op de website van het CBG staat een overzicht van beroepsgenealogen. Het inhuren van zo'n expert kost honderden tot duizenden euro's, maar dan krijg je wel een mooi ingebonden boekje met je familiegeschiedenis. Henriëtte Hardeman, oud-bestuurslid van de NGV: „Al zie je dat mensen tegenwoordig makkelijk zelf zo'n familieboek in elkaar zetten. Een tijdrovende klus, maar in onze vereniging hebben we toch vooral oudere leden. Die denken: we willen onze familiegeschiedenis doorgeven aan het nageslacht."

Beroemde verre voorvader

Ook de behoefte om meer over zichzelf te weten te komen is volgens Hardeman voor veel mensen een reden om met stamboomonderzoek te beginnen. „Dan willen ze bepaalde persoonlijke trekjes kunnen verklaren, of zijn ze nieuwsgierig of ze een beroemde verre voorvader hebben."
Toch gaat het veel mensen niet alleen om de stamboom, denkt Floor Bal. „Het is ook een intellectuele puzzel. Denksport. Heel verslavend."

Soms kan het lastig zijn, bijvoorbeeld als voorouders in het buitenland woonden, of als de geschiedenis te ver terug gaat: voor 1800 was er nog geen vaste spelling, stonden er in oude documenten vaak onbegrijpelijke afkortingen en werden archiefstukken ook nog niet standaard in tweevoud bewaard, vertelt Hardeman. „Dat heeft Napoleon ingevoerd." Soms ook zijn er familiegeheimen in de doofpot gestopt. Bal: „Dode mensen hebben eigenlijk geen privacy - briefgeheim vervalt op het moment van hun overlijden, en je kunt ongegeneerd in de strafdossiers van je voorouders snuffelen. Als die in een open archief liggen, tenminste." Hardeman: „Je ziet wel dat onderwerpen waar mensen zich vroeger voor schaamden - buitenechtelijke kinderen, bijvoorbeeld - nu juist als krenten in de pap worden beschouwd." Een voorbeeld is de bestseller *Het Pauperparadijs*, waarin schrijfster Suzanna Jansen in de familiegeschiedenis van haar oma Roza Dingemans duikt: vrouw van een steuntrekker en alcoholist, dochter van een bajesklant uit Veenhuizen.
Hardeman: „Vroeger - tot een paar decennia geleden - was genealogie niet alleen een elitebezigheid, maar ook een typische mannenhobby. Die trokken vaak alleen de mannelijke lijn na. Nu steeds meer vrouwen met genealogie bezig zijn, wordt er ook meer aandacht besteed aan de grootmoeders en overgrootmoeders."

De beste plek om zelf met stamboomonderzoek te beginnen? „Ga op visite", zegt Bal. Oudere familieleden weten wie wie is op familiekiekjes, en helpen je om over het 'informatiegat' heen te springen dat ontstaat door de privacywetgeving: veel informatie uit de 20ste en 21ste eeuw is te recent en nog niet opvraagbaar bij overheidsarchieven. En vaak vinden ze het gewoon heerlijk om herinneringen op te halen.'

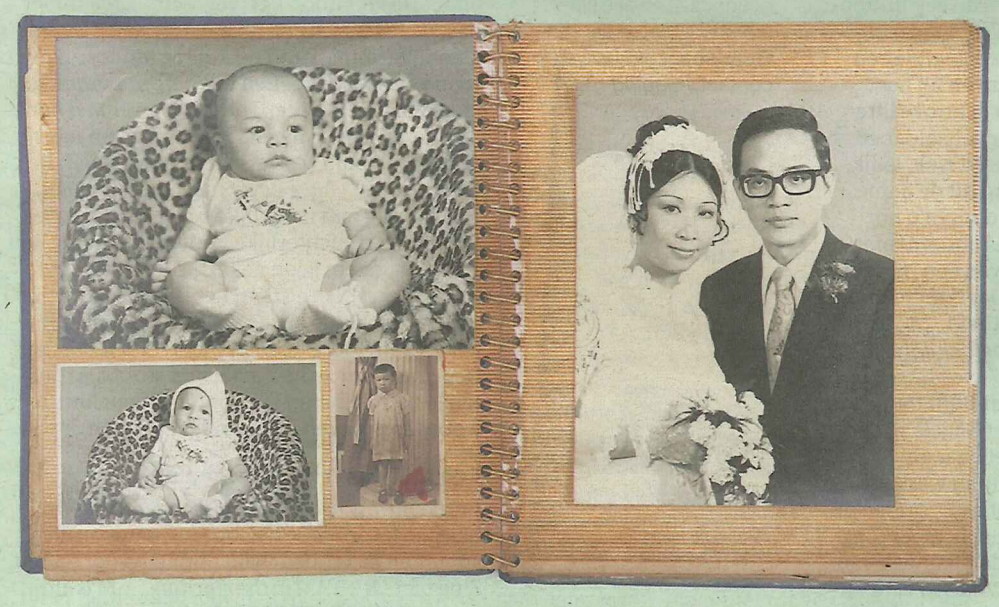

Columnist Aaf Brandt Corstius (40) trok voor een tv-programma naar Indonesië, haar overgrootmoeder achterna.

„Ik wilde meteen meedoen aan *Verborgen Verleden*. Uit nieuwsgierigheid, en ook omdat mijn vader net overleden was. Dan heb je toch meer een hang naar familie, geschiedenis, al die dingen. Ik denk vooral dat ik door de reis beter begrijp uit wat voor nest mijn opa en oma van vaderskant kwamen. Heel sociaal bewogen, betrokken. Zelf probeer ik wel zo te zijn; maar het uit zich vooral in het klein, niet bepaald op macro-niveau.
Ik kreeg ook een brief van mijn vaders oma aan hem, zijn broer en zus, nadat ze was bevrijd uit het jappenkamp waar ze had gezeten. Die brief raakte me zo. Ook omdat mijn vader er net niet meer was – wat had hij dit leuk gevonden, dacht ik. En omdat het gewoon zo'n leuke, lieve brief was. Terwijl ik 'm in de resten van dat kamp zat te lezen, voelde ik ineens zo goed wat zij allemaal had doorstaan. Hoe ze haar kleinkinderen had gemist. Terwijl ze juist probeert dat allemaal wat te bedekken in haar brief. Een echt 'ding' zoals een brief of een dagboek helpt heel goed je naar je voorouders te 'transporteren'."

Journalist Annemieke van Roekel (55) bezocht in Bennekom een boerderij die al acht generaties in de familie is.

„De geschiedenis van Nederland – daar ben ik in geïnteresseerd. Het verhaal van de boeren, hoe ze leefden... Dat wordt verteld door mijn eigen familie. In Ede heb je het buurtschap Roekel en het Roekelse Bos, waar de naam van mijn familie vandaan komt. Daar ga ik weleens fietsen, met een plattegrond uit 1723, die ik op de genealogiewebsite van een familielid heb gevonden. De wegen zijn nog vrijwel hetzelfde als in de achttiende eeuw. In die boerderij in Bennekom woont nog altijd een Van Roekel, hem heb ik eens opgezocht. Het prikkelt je fantasie, dat is leuk. Het is een soort tijdreizen. Ik schrijf als wetenschapsjournalist over de aarde. En al die boeren in mijn familie waren natuurlijk ook met de aarde en de ondergrond bezig. Een van mijn overgrootvaders, Anthonie Prins, werd genoemd in een brief uit 1889 van Vincent van Gogh aan zijn moeder: dat hij graag boer had willen zijn, net zoals zijn oud-klasgenoot Toon Prins. Van Gogh schrijft dat hij er nog steeds uitziet "als een boer van Zundert"en dat hij hetzelfde voelt en denkt, "alleen zijn de boeren van meer nut in de wereld". Ik zou er heel veel voor over hebben om dat vroegere boerenleven van dichtbij mee te maken. Als ik de keus had: een maand naar Nieuw-Zeeland of een dag doorbrengen op de boerderij van mijn voorouders, dan zou ik zonder twijfel voor dat laatste kiezen."

Wiskundige en filosoof Henk Visser (76) erfde in 1980 de paperassen van zijn in 1947 overleden grootvader.

„Elk boek, elke vaas uit de erfenis werd apart besproken, en iedereen wilde de wasmachine. Ik hoefde niets, behalve de papieren. Een hobby wil ik het niet noemen, daarvoor ben ik er niet intensief genoeg mee bezig, maar ik ben wel buitengewoon gefascineerd door privédocumenten. Schoolschriftjes, brieven... Niet alleen van familieleden: ik ben bijvoorbeeld ook bezig met een biografie over de overleden psycholoog Adriaan de Groot - vijftien dagboeken pluis ik van hem door, vanaf zijn middelbareschooltijd. Met familie krijg je een inkijkje in het lief en leed van je voorouders. Zo heb ik mijn vader van een andere, zachtere kant leren kennen dankzij de verlovingsbrieven die mijn moeder heeft bewaard: hij werkte bij een verzekeringsmaatschappij, maar zat in die brieven te dagdromen over een bestaan als kunstschilder. Mijn mooiste bezit? Kopieën van papieren van een oudoom die in de 19e eeuw meevocht in de Atjeh-oorlog. Hij was mineur, mijnenlegger. Heel bijzonder om het verloop van die oorlog door zijn ogen te volgen, terwijl de hagel hem om de oren vloog."